

УДК 94(477.83)''1941/1945'':316.343:27-725-051

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.29.17>

ДІЯЛЬНІСТЬ РИМО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА ЛЬВІВСЬКОЇ АРХІДІЄЦЕЗІЇ У ПЕРІОД РАДЯНСЬКОГО РЕЖИМУ НА ПРИКЛАДІ СЛУЖІННЯ ОТЦЯ РАФАЛА КЕРНИЦЬКОГО

Хом'як Павло,*аспірант кафедри всесвітньої історії та філософії
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0002-4825-9009*

Дослідження становища Римсько-католицької церкви в радянський період характеризується значним впливом антирелігійної політики, що мала негативне значення передусім для священників та мирян Церкви. У статті на прикладі священника Львівської архідієцезії о. Владислава Рафала Керницького розкриваються становище Церкви та умови діяльності священників у період тоталітарного атеїстичного режиму. За допомогою історичних джерел та особистих спогадів священника вдалося дослідити умови, у яких о. Владислав проводив душпастирську діяльність, та встановити особливості його внеску у діяльність Церкви на території Львівської архідієцезії. Актуальність дослідження полягає в об'єктивному висвітленні діяльності Церкви та її душпастиря в період радянської влади, що ґрунтується на записах особистих спогадів священника та архівних даних.

Особливістю релігійної активності о. Владислава є його велика залученість у всі процеси діяльності Церкви, віддане служіння для потреб та блага мирян, праця із дітьми та молоддю, яка не мала доступу до відвідування богослужінь. Відзначено позицію та діяльність священника у період ув'язнення у концтаборах, де о. Владислав Рафал підпільно проводив душпастирську працю. Стаття в повному обсязі розкриває позицію Римсько-католицької церкви щодо виконання своїх місійних обов'язків у часи радянського режиму, що проявляється у жертовній діяльності представника Львівської архідієцезії о. Владислава Рафала Керницького.

Ключові слова: Римсько-католицька церква, священник, атеїзація, о. Владислав Керницький, Львівська архідієцезія.

Khomiak Pavlo. The activities of the Roman Catholic clergy of the Lviv Diocese during the Soviet regime on the example of the service of father Rafal Kernytskyi

The study of the position of the Roman Catholic Church in the Soviet period is primarily characterized by the significant influence of anti-religious policy, which had a negative meaning primarily for priests and laymen of the Church. In the article, on the example of the priest of the Lviv Diocese, fr. Vladyslav Rafal Kernytskyi reveals the position of the Church and the conditions of priests' activities during the period of the totalitarian atheistic regime. With the help of historical sources and personal memories of the priest, it was possible to investigate the conditions in which fr. Vladyslav carried out pastoral activities and established the peculiarities of his contribution to the activity of the Church in the territory of the Lviv Diocese. The relevance of the research lies in the objective coverage of the activities of the Church and its pastor during the period of Soviet power, which is based on records of the priest's personal memories and archival data.

A feature of the religious activity of fr. Vladyslav's great involvement in all processes of the Church's activity, dedicated service for the needs and welfare of the laity, cooperation with children and young people who did not have access to church services. The position and activity of the priest during the period of imprisonment in the concentration camps, where fr. Vladyslav Rafal carried out pastoral work underground. The article in its entirety reveals the position of the Roman Catholic Church regarding the fulfillment of its missionary duties during the Soviet regime, which is manifested in the sacrificial activity of the representative of the Lviv diocese, fr. Vladyslav Rafal Kernytskyi.

Key words: Roman Catholic Church, priest, atheism, fr. Vladyslav Kernytskyi, Lviv Diocese.

Період Другої світової війни та час радянської окупації на Заході України характеризуються проведенням масової атеїзації суспільства, конфіскацією релігійного майна, знищенням духовенства з метою ліквідації Римсько-католицької церкви як інституції. Священники, які залишалися вірними Церкві та мирянам, використовували всі можливості для підтримки рівня духовності та релігійних цінностей у населення, що здебільшого загрожувало ув'язненням у концтаборах або смертним вирокком. Згідно з архівними даними, лише невеликій кількості представників римо-католицького духовенства вдалося врятуватися від рук атеїстично налаштованої радянської пропаганди та вижити [1].

Одним зі священників, якому вдалося здійснювати релігійну діяльність у досліджуваній період та уникнути одного з найстрашніших видів покарань та розправи над духовенством – смертного вироку, став священник Львівської архідієцезії о. Владислав Рафал Керницький. Майбутній священник був народжений 3 травня 1912 р. у селищі Кулачківці, що поблизу Коломиї (сучасна Івано-Франківська

область) [2]. Його батьки – Антоній та Михайлина докладали неабияких зусиль для навчання свого сина та виховання згідно з правильними релігійними цінностями, які підтримуються Церквою. Сімейні науки та повчання, на яких зростав Владислав Керницький, стали основоположною підставою для продовження навчання релігії та вступу до колегіуму францисканців у Львові у 1930 р. Уже під час навчання Владислав Керницький прийняв ім'я Рафал, однак священницькі свячення він отримав у 1939 р.

Із перших днів своєї священницької діяльності о. Владислав присвячував багато часу та зусиль для праці з мирянами, був сповідником для монахинь, які служили при костелі. Уже в 1940 р. до сфери його обов'язків входило кураторство над групою релігійного кола *Juventus Christiana*. Початок релігійної діяльності священника припав на початок Другої світової війни, що, безумовно, мало важкі та негативні наслідки для Церкви та релігії у цілому. Священнику доводилося поєднувати різні види релігійної роботи, а тому о. Владислав підпільно викладав у польській гімназії у Львові [3].

Із початком Другої світової війни о. Владислав Керницький, увійшовши складу військового підпілля, отримав псевдонім Дзюньо [5]. У цей період він не тільки виконував свої священницькі обов'язки, а й тісно співпрацював із усім військовим командуванням. Успішний досвід акорди діяльності призвів до того, що він почав очолювати інспекторат Союзу збройної боротьби у Львові, а від березня 1944 р. керував Відділом конспіративного зв'язку Львова [1].

Активна громадянська позиція, участь в українському військовому підпіллі та релігійна діяльність о. Владислава Керницького не залишилися поза увагою радянського уряду. Ставлення радянського режиму до такої діяльності, а особливо римо-католицького священника, призвело до того, що 31 липня 1944 р. о. Владиславу було винесено вирок, який полягав у виселенні його до табору у Харкові [4]. У таборі для ув'язнених він перебував із вересня 1944 р. до березня 1945 р. У жорстких табірних умовах священник починає брати активну участь у створенні та виданні конспіративної рукописної газети під назвою *Semper Fidelis*.

У березні 1945 р. було змінено місце перебування священника, унаслідок чого його скерували до Дягілева-Рязані. Саме у цьому місці наприкінці року, а саме в жовтні – листопаді 1945 р., перебувало в ув'язненні понад 2 500 поляків, серед яких був і о. Владислав Керницький. Усі в'язні, які були позбавлені волі від рук тоталітарного режиму, були приналежними до війська Армії Крайової. Близько двох років священник перебував у таборі в Дягелеві-Рязані, після чого у червні 1947 р. був перевезений до третього за рахунком в'язничного табору в Рязані, у якому пробув недовгий термін, адже незабаром отримав направлення до табору для в'язнів у Грязовці.

До 9 квітня 1948 р. священник знаходився у таборі в Грязовці, після чого отримав звільнення та повернувся до Львова. За чотири роки перебування у концтаборах о. Владислав Керницький залишався вірним Церкві та не припиняв свої душпастирської діяльності, навіть перебуваючи в умовах, де така робота загрожувала життю священника. Характерною рисою релігійного наставництва священника було те, що душпастирство надавалося для всіх в'язнів, серед яких були представники різних національностей [5]. Уся релігійна діяльність проводилася таємно та під прикриттям, утім, варто зазначити важливий факт, що керівництво табору зрідка надавало дозвіл на легальне та відкрите душпастирство, яке проявлялося у різних формах. До прикладу, у спогадах самого о. Владислава згадується про уділення святих таїнств, навчання релігії та сповідання в'язнів, які перебували у таборі. Таким чином, священник, перебуваючи в умовах табірної в'язничної життя, не залишав своєї праці, яка впродовж усього життя залишалася його покликанням та призначенням.

Після звільнення з таборів о. Владислав Керницький своє душпастирське служіння розпочав у Львівській катедрі. Понад пів року він виконував свої обов'язки як священник, а в 1949 р. став у ній настоятелем, де активно працював до 1958 р. [5].

Особливими рисами характеру та моральних цінностей священника були завзята енергійність та запал, із яким він ставився до роботи. Релігійна діяльність для о. Владислава становила найбільше життєве значення, адже, посилаючись на особисті спогади священника, він «страждає хворобою активізму». У деякі дні він відправляв по п'ять похоронів, проводив сповіді для понад 200 людей та звершував Літургії у Кафедральному костелі. Під час діяльності о. Владислава Керницького загальна кількість мирян становила близько 8 тис осіб [6]. Зі спогадів Людвіка Камілевського дізнаємось, яким був тоді звичайний день о. Рафала Владислава Керницького: «Ще перед 6-ю ранку був уже в сповідальниці Львівської катедрі, о 7. 30 Служба Божа з короткою проповіддю; після Меси впорядкування канцелярських справ у сакристії катедрі; по цьому знову сповідальниця і уділення Святого Причастя кожних півгодини аж до 12 год (інколи число причасників сягало 1000 осіб); потім відвідини хворих (часто долав сотні кілометрів, наприклад до Луцька, Рівного чи Станіславава); похорони, організаційні

зустрічі з найближчими співпрацівниками, міністрантами; о 17 год. займав місце в сповідальниці аж до вечірнього молебня о 19 год». «Часто засинав у кріслі в сакристії, настільки був втомлений... Ніхто не міг би пояснити, звідки у цієї хворобливої людини стільки сили до жертвовного служіння. Пережив дві операції на нирках, три на кишечнику, три на варикозне розширення вен, мав хворе серце» [7].

Утім, у 1958 р. рішенням радянської влади о. Владислав Рафал Керницький був позбавлений права на легальну душпастирську роботу. Близько семи років священник був під забороною на проведення душпастирської діяльності, і лише в 1965 р. він повернувся до виконання своїх обов'язків. Підставою для легалізації релігійної роботи стало отримання від тогочасної влади так званої довідки, що підтверджувала статус «служителя культу». За роки заборони офіційної роботи о. Владислав Рафал працював наглядачем у Стрийському парку, а також був нічним сторожем [7]. Проте, навіть перебуваючи під забороною, не припиняв своєї основної роботи, а саме таємно здійснював душпастирські обов'язки.

Повернувшись до легального релігійного служіння, священник жертвовно служив мирянам не лише латинського обряду, а й представникам інших конфесій. Зокрема, відправляв богослужіння для греко-католиків, котрі тривалий час (близько 40 років) були позбавлені власних душпастирів. Серед обов'язків священника були таємні підготовки кількох кандидатів до священницьких свячень. Серед усіх о. Владислав був єдиним священником у Львові, який провідував хворих у лікарнях, де здійснював Таїнства Сповіді та допомагав потребуючим. За час служіння о. Рафала його вважали як «в'язня сповідальниці», адже він «дуже любив це служіння». Серед листів священника, які збереглися, особливо вирізняється запис, датований 1961 р., у якому священник писав до отця-провінціала: «Далі працюю ночами. Почуваюся корисним і потрібним людям. Це приносить мені задоволення. Зі здоров'ям усе в порядку. Часом сумую за спокоєм, але для цього треба було б народитися в іншу епоху. Живу день за днем, не знаючи, що принесе завтра. Ніколи не нарікаю. Навпаки, ці обставини вважаю романтикою свого життя» [7]. Окрім служіння у сповідальниці, де вірні здобували здатність жити згідно з голосом сумління й отримували правильну позицію в житті завдяки навчанню о. Рафала Керницького, був служителем Таїнства хворих. Завжди перед першими п'ятницями відвідував хворих, у його блокнотику «були записані імена та прізвища, а також адреси Львова і львівських околиць».

Важливим завданням о. Рафал уважав душпастирську працю з дітьми та молоддю. Серед завдань, які священник здійснював для дітей, була турбота про те, щоб діти могли приготуватися до Першого Причастя і Сповіді. Із цією метою він підготував групу катехиток, які «ходили по домівках і навчали там катехизму, молитов, Божих Заповідей і всього, що знали про Бога» [8]. Серед сестер, які займалися катехизацією, були сестри Ірена та Ядвіга Заппе, що стали історичною легендою Львова.

У важкі часи радянської пропаганди, що безпосередньо стосувалася Римсько-католицької церкви та її священнослужителів, костели перейняли на себе функцію не лише місця зосередження католицизму, а й стали прихистком для захисту національної приналежності, що є безпосереднім місієним завданням Церкви. Оскільки на різні молебні до костелу приходили натовпи людей, що належали до різних обрядів і національностей, часто ці молитовні зустрічі переростали у великі маніфестації віри, перед лицем яких радянська влада почувалася безпорадною.

16 січня 1991 р. о. Рафал Керницький був номінований титулярним єпископом Дура і суфраганом архієпископа Мар'яна Яворського. Зі спогадів о. Владислава Керницького від 1991 р. дізнаємося: «Мене направлено в катедрі у 1948 році. Тож закінчую тут 43-й рік праці. Коли прийшов до катедрі, один зі священників сказав мені: «Одягай сутану і йди сповідати!». І так почалося». За свою активну діяльність та пережиті випробування священник був відзначений багатьма нагородами: Партизанського Хреста, Золотого Хреста Заслуги з Мечами, Золотої медалі Опікуна Місць Народної Пам'яті, Заслуженого для Польської Культури і Спеціальну Нагороду ім. Володимира Петжака [9].

Під час перебування у Польщі святого Йоана Павла II 3 червня 1991 р. в Любачові він так сказав про о. Рафала: «Стільки років, десятиліть, стільки страждань та упокорень, був вірним сторожем цього скарбу, цього знаку сутності Церкви, яким є прастара Львівська латинська катедрі». 23 листопада 1995 р. о. Рафал Керницький помер та був похований у підземеллях Львівської катедрі, котрій присвятив 46 років свого життя [10].

Отже, у часи тоталітарного атеїстичного режиму Римсько-католицька церква переживала важкі випробування, які передусім відзначалися знищенням католицького духовенства. Серед численних жертв репресій радянської влади, націлених проти священників, о. Владиславу Керницькому вдалося пройти всі випробування режиму та до кінця днів залишитися вірним Церкві та своєму покликанню. Активна душпастирська діяльність, ув'язнення у концтаборах та відданість служінню становили велику цінність у релігійному житті Львівської дієцезії. Серед численних обов'язків, які о. Владислав

добровільно виконував заради мирян, було відвідування хворих у лікарнях, праця з дітьми та молоддю, віддане служіння Церкви.

Література:

1. Kuczyńska M. Nazywano Ojca Szaleńcem Bożym. Wp. Władysław Rafał Kiernicki. Duszpasterz i zesłaniec (1912–1995). Kraków, 2015. S. 26–30.
2. Kiernicki R. Duszpasterz mimo woli. Wytrwać i przetrwać jak Bóg daje. Świadkowie Kościoła rzymskokatolickiego na Ukrainie Sowieckiej 1917–1991. Seria A, Tom 11. Kraków, 2010, S. 295–301.
3. Paluch J. Ojciec Rafał. Cracovia Leopold 3 (27) 2001. s. 12.
4. Бучек М., Литвинюк Л., Статкевич Н. Служив Богу і людям. Єпископ Рафал Владислав Керницький. *Книга пам'яті*. Львів, 2011. С. 142–205.
5. Krętosz J. Katedra obrządku łacińskiego we Lwowie i jej proboszcz o. Rafał Kiernicki w latach 1948–1991. Katowice, 2003. S. 26, 73–74.
6. ДАЛО Уполномоченный Совета по делам религий при СМ СССР по Львовской области, г. Львов. Документы Уполномоченных Совета по делам русской православной церкви и религиозных культов при СМ СССР по Львовской области (циркуляры, переписка, информационные записки, отчеты и др.) Ф. 1332, оп. 2, спр. 21, Информационный отчет о деятельности религиозных культов на территории Львовской области в III квартале 1953 года, 1953 г. к. 236.
7. Khomiak P. Kult Rzymskokatolicki we Lwowie w latach 1945-1991. Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 116 (2021), s. 147–167.
8. Дідух Т. Особливості конфесійного життя Римо-католицької церкви на території Львівської області у 1958–1964 рр. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Історія»*. Тернопіль, 2019. С. 153.
9. Kovaliv V-Y. Odrodzenie struktur Archidiecezji Lwowskiej pod koniec XX wieku. Wołanie z Wołynia. Pismo religijno-społeczne Rzymskokatolickiej Diecezji Łuckiej. Rok 18. № 5(108) – В, wrzesień-październik 2012, s. 25.
10. Skowyrą M. Jubileusz sześćdziesięciolecia śmierci arcybiskupa metropolity Bolesława Twardowskiego i dziewiąta rocznica śmierci bpa Rafała Kiernickiego. *Radość Wiary*, 2004, № 7(43), s. 7.